

Uitwerking gesprek/interview met de heer Alfred Groenen dd 26-8-2019.

Geautoriseerde versie dd 28 september 2019

Door: Harry van den Bosch

De heer Groenen is penvoerder van het SamenwerkingsVerband (SWV) van Ouders met Jeugdzorg: Stichting KOG, Stichting Passage, Belangenvereniging IKZ, Stichting Vader Kennis Centrum, Coöperatie Ouderkracht voor 't Kind, Stichting Écht Scheiden Zonder Schade, en ME/CVS Vereniging.

Daarnaast is hij voorzitter van de cliëntenraad van Bureau Jeugdzorg Limburg, en vrijwilliger bij Stichting KOG.

Hij is de opsteller van het Alternatieve Verbeterplan Feitenonderzoek dat op 14 juni 2018 namens het SWV is aangeboden aan de Tweede Kamer. Dit Alternatief Verbeterplan Feitenonderzoek geeft een volledig overzicht van alle (wettelijke- en culturele) veranderingen die vereist zijn om de kwaliteit van feitenonderzoek binnen jeugdzorg te verbeteren. Een kopie van de brief is te verkrijgen via agroenen@gmail.com. De onderzoeker en de heer Groenen spraken elkaar op 26 augustus 2019.

De heer Groenen geeft vier kernpunten van kritiek aan:

1. De decentralisatie van de jeugdzorg heeft geleid tot te veel versnippering van, en diversiteit binnen, de jeugdzorg. Hierdoor ontbreekt regie, mede omdat veel gemeenten al hun taken en verantwoordelijkheden geoutsourced hebben.
2. Er is een gebrek aan adequaat feitenonderzoek. Ouders ervaren dagelijks dat feitenonderzoek botweg wordt geweigerd als niet behorend tot de taak van de onderzoeker of jeugdbeschermer. Sterker nog: de raadsonderzoeker en de jeugdbeschermer weigeren veelal kennis te nemen van pro-actief aangeleverd tegenbewijs.
3. De overheid (Min.v.J&V en Min.v.VWS) geven ouders een ondergeschikte rol en nemen ouders niet serieus. Er is, terecht, veel aandacht voor het belang van het kind, maar men vergeet daarbij het belang van ouders; ook het belang dat ouders hebben voor kinderen wordt verwaarloosd. Zo wijst dhr Groenen o.a. op de brief van het Kabinet d.d. 12 juni 2019 n.a.v. de uitkomst van de Commissie de Winter. In deze brief wordt aangedrongen op overleg met zorginstellingen en "jeugdigen", maar de ouders van de jeugdigen/kinderen worden volstrekt genegeerd.
4. Tekortkomende wetgeving. Als voorbeelden noemt hij artikel 3.3 Jeugdwet (het waarheidsvindingartikel: in de praktijk wordt dit verschillend geïnterpreteerd, zie hieronder) en artikel 7.3.8. Jw (waardoor individuele zorgverleners eenzijdig en met volledige willekeur de inhoud van het dossier mogen vaststellen, zelfs indien klachten tegen hen lopen: het recht op inzage, kopie, en verbetering van het dossier worden hierdoor volledig teniet gedaan).

Punt 1 is geen onderwerp voor onderhavig onderzoek en wordt verder buiten beschouwing gelaten. Punt 3 wordt ook niet expliciet als onderwerp behandeld. Dit onderzoek draait om verbetering van de rechtspositie van ouders en is daarom in dit onderzoek a priori aanwezig.

Het gesprek concentreert zich rond de verschillende aspecten van het fenomeen feitenonderzoek.

Moeten onderzoekers en jeugdbescherming aan feitenonderzoek doen?

Als jurist verbaast het de heer Groenen dat dit überhaupt een vraag is. Rechtspraak kan niet zonder feiten. In de praktijk wordt standaard gesteld (en impliciet bevestigd door de interne kwaliteitskaders van de Raad): de Raad en de jeugdbeschermer doen niet aan waarheidsvinding of feitenonderzoek en dit wordt in het algemeen ook door rechters geaccepteerd. Hij zoekt liever aansluiting bij het rapport van de Kinderombudsman uit 2013: "Is de zorg gegrond", dat stelt dat de Raad en alle jeugdbeschermers (niet alleen de GI) *zoveel mogelijk* aan feitenonderzoek moeten doen. De term waarheidsvinding is te verwarrend en daarom pleiten de cliëntorganisaties waar hij penvoerder van is voor het doen van *adequaat feitenonderzoek*. Deze term geeft aan dat feitenonderzoek moet plaatsvinden, doch dat de mate waarin dit moet gebeuren uiteindelijk beantwoord zal moeten worden d.m.v. jurisprudentie en/of de permanente juridische werkgroep (zie hieronder). Volgens de heer Groenen kan de bewijsplicht van het strafrecht niet een-op-een verplicht worden voor jeugdzorgmedewerkers. In strafrechtzaken moet sprake zijn van "wettig en overtuigend" bewijs. Vooral dit laatste element betekent, dat bij de rechter (überhaupt) geen sprake mag zijn van enige twijfel over de schuldvraag alvorens hij overgaat tot bestraffing van het bewezen feit. Gegeven de context van de specifieke situaties in de jeugdzorg is het mogelijk, dat aan een geringere bewijsplicht moet zijn voldaan alvorens tot actie moet worden overgegaan. Wel moet ten allen tijde verwacht worden dat de jeugdbeschermer en raadsonderzoeker de feiten onderzoeken en deze zo zuiver mogelijk in rapporten en verzoekschriften aandragen. De verwarring ontstaat mede door de interpretatie van rechters van artikel 3.3 Jeugdwet, wat luidt:

"De raad voor de kinderbescherming en de gecertificeerde instelling zijn verplicht in rapportages of verzoekschriften de van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren".

Volgens de heer Groenen wordt dit structureel door rechters als een wetsfictie gehanteerd: de rechter moet er (in eerste instantie) van uitgaan dat de Raad en de gezinsvoogd dit altijd doen, zonder te toetsen of dit ook daadwerkelijk zo is. Het feit, dat de tijd die de rechter aan een casus mag besteden drastisch is teruggebracht, maakt een onafhankelijke toetsing door de rechters in de praktijk ook moeilijker uitvoerbaar. De oplossing ligt dus op twee gebieden:

- a. Alle (SKJ) gecertificeerde jeugdzorgmedewerkers (inclusief de raadsonderzoekers en gezinsvoogden) worden wettelijk verplicht om adequaat feitenonderzoek uit te voeren als onderdeel van hun werk;
- b. Rechters krijgen weer de taak om actief te toetsen of aan dit vereiste is voldaan.

Met name het omarmen van adequaat feitenonderzoek (AFO) door professionals en organisaties, zou een groot effect hebben op het voorkomen van onterecht ingrijpen:

1. Als AFO onderdeel wordt van het werk en de cultuur binnen organisaties, kunnen professionals ouders wijzen op deze wettelijke verplichting en van ouders verlangen dat ook zij de waarheid vertellen. Als zij dit niet doen en onwaarheden vertellen, dan zou hierop een sanctie moeten rusten.
2. Onderdeel van deze wettelijke plicht tot AFO is dat van ouders verwacht kan worden dat als zij feiten stellen, op hen in de eerste plaats de bewijslast van de door hen beweerde feiten rust ("wie stelt, bewijst"), en dat zij de jeugdbeschermer toestemming geven om feiten te verifiëren bij derden, zoals scholen en wijkteams. Anders kan de jeugdbeschermer zijn werk niet uitvoeren.
3. Niet geëist kan worden dat de jeugdbeschermer pro-actief onderzoek doet zonder dat hiervoor aanleiding is. Vanzelfsprekend afhankelijk van het geval. Feitenonderzoek conform de bewijsregels van het strafrecht is te zwaar en legt het werk onnodig lam. Echter, indien sprake is van een beschuldiging van strafbare feiten (zoals huiselijk geweld en/of kindermishandeling) dan rust op

degene die dit stelt en/of vermeldt in een dossier de verplichting om hiervan aangifte te doen, en moet in het dossier altijd vermelding worden gemaakt van de voortgang en stand van zaken van het strafrechtelijk onderzoek naar de beschuldigingen.

4. Als informatie over het kind en/of ouders gepresenteerd wordt als feiten, dan zal dit aangetoond moeten worden door bevoegde professionals: psychiatrische problemen mogen alleen vastgesteld worden door een jeugdpsychiater of jeugdarts, psychologische ontwikkelingsstoornissen alleen door een bevoegd pedagoog of ontwikkelingspsycholoog.
5. Er moeten sancties worden opgelegd aan professionals en/of organisaties voor het niet uitvoeren van AFO en/of bewust vertellen van onwaarheden in rapportages. Zo zouden professionals uit het beroepsregister verwijderd moeten kunnen worden, en moeten organisaties boetes kunnen krijgen voor het niet faciliteren of tegenwerken van AFO. Een soort ambtseed dus.
6. Voor zeer moeilijke gevallen waarin het AFO geblokkeerd wordt door niet meewerkende ouders, moeten de Raad en de GI kunnen terugvallen op een van hen onafhankelijk expertise team, waarin juristen, gecertificeerde jeugdzorgwerkers, gedragswetenschappers, (ervaringsdeskundige) ouders (bij voorkeur met een juridische en/of medische achtergrond, en bij voorkeur als vertegenwoordigers van ouderorganisaties), politie en accountants samenwerken om de *feiten* te onderzoeken. Het gaat dus niet om het uitvoeren van psychodiagnostisch onderzoek, zoals bij contra expertise. Hoeveel van dit soort teams in Nederland werkzaam zouden moeten zijn is nader in te vullen. De hulp van het expertise team moet zowel door ouders als door de kinderrechter, Raad en de GI ingeroepen kunnen worden.
7. Als de Raad, GI en de jeugdrechters adequaat feitenonderzoek serieus gaan nemen, is een onderzoeksrechter niet nodig. Zeker niet als voor moeilijke gevallen een feiten onderzoek mogelijk is door het externe expertise team.

Beantwoording van de onderzoeksvragen.

Noodzaak van een toetsingskader ter onderbouwing van de ernstige bedreigde ontwikkeling.

Als feitenonderzoek serieus genomen wordt, dan zullen ook de gronden van de maatregel gebaseerd zijn op zoveel mogelijk geverifieerde feiten of interpretaties en weging van bevoegde deskundigen. Rechters moeten hierop expliciet toetsen. Een toetsingskader blijft dan nodig om rechters te assisteren bij deze taak. Als een toetsingskader ontwikkeld wordt, dan zou dit in samenwerking met een landelijke juridische werkgroep moeten (zie hieronder).

Verdere normering van feitenonderzoek.

Adequaat feitenonderzoek is hierboven aan de orde geweest. Beginselen van adequaat feitenonderzoek (wat per casus anders is) zal via jurisprudentie verder ontwikkeld moeten worden, waarbij het opstellen van een normenkader, zeker in de beginfase, noodzakelijk blijft. Ook voor het opstellen van het normenkader zou een beroep moeten worden gedaan op de landelijke juridische werkgroep (zie hieronder).

Verbetering rechtsbescherming ouders en kinderen

Ook dit is kort besproken. Volgens de heer Groenen heeft de wetgever geprobeerd om het probleem van de lange wachtlijsten bij de rechtbanken, en het door de kindermobudsman in 2013 geconstateerde gebrek aan feitenonderzoek in de jeugdzorg,

gezamenlijk op te lossen door artikel 3.3 Jeugdwet. Het was bedoeld om jeugdzorgmedewerkers te verplichten om feitenonderzoek te doen, waardoor rechters minder tijd aan een zaak hoeven te besteden, omdat zij ervan uit mochten gaan, dat hetgeen de Raad en de GI rapporteerden, de volledige waarheid was. Helaas wordt artikel 3.3 Jw alleen gezien als de wetsfictie, maar blijven de jeugdzorgmedewerkers weigeren om feitenonderzoek te doen.

Daarnaast heeft dhr Groenen aangegeven, dat op dit moment geen sprake is van afdoende rechtsbescherming : (1) jeugdzorg medewerkers stellen structureel dat ze geen feitenonderzoek doen, en weigeren zelfs tegenbewijs in ogenschouw te nemen, terwijl rechters geconfronteerd worden met de wetsfictie van Artikel 3.3 Jeugdwet; (2) Rechten van ouders, zoals het recht op inzage en afgifte (van een kopie) van het dossier worden actief gefrustreerd door de wetgever (zie bijv. artikel 7.3.8. Jw) èn "Jeugdzorg" door het landelijk invoeren van (nietszeggende) logboeken en het afschaffen (achterhouden) van contactjournaals; (3) ouders kunnen bij geen enkele onafhankelijke instantie hun beklag doen over (gecertificeerde) jeugdzorgmedewerkers. Het SKJ is de slager die zijn eigen vlees keurt: zie Bijlage, brief van het SWV aan het bestuur van het SKJ dd 21-5-2019;

Tot slot wijst de heer Groenen op het pleidooi van de cliëntorganisaties voor het instellen van een (*permanente*) *landelijke juridische werkgroep/adviescommissie*, waarin vanuit verschillende disciplines en maatschappelijke geledingen nagedacht wordt over verbeteringen in wetgeving en uitvoering van de jeugdzorg. Deze werkgroep zou zich bijvoorbeeld moeten uitspreken over de vaststelling en ontwikkeling van het normenkader voor Adequaat Feiten Onderzoek, toetsingskaders voor rechters, en kan gevraagd of ongevraagd advies geven over verbetervoorstellen gedaan door experts uit wetenschap en praktijk. Deze werkgroep moet ook vertegenwoordigers van ouderorganisaties bevatten, bij voorkeur ervaringsdeskundige ouders met een juridische en/of medische/jeugdzorg achtergrond.